

ОЦІНКА СТАНУ ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

БРЕДУН Н.В., АСПРАНТ*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

Досліджено вплив стратегічного планування на здійснення інноваційної діяльності у сільськогосподарському виробництві.

Influence of the strategic planning is investigational on realization of innovative activity in an agricultural production.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Найбільш важлива проблема українського сільськогосподарського підприємства в сучасних ринкових умовах – це проблема виживання та забезпечення постійного розвитку. Ефективне вирішення цієї проблеми знаходиться у створенні конкурентних переваг, які можуть бути досягнуті на основі створення добре продуманої стратегії підприємства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню проблем стратегічного планування в управлінні інноваціями приділено значну увагу в працях І.Ансоффа, Р.Акоффа, М.Алексеевої, Дж.Стрікланда, А.Томпсона, У.Кінга, Д.Кліланда, Х.Віссема, а також українських вчених: О.М.Сумця, В.Я.Амбросова, М.Ф.Кропивки, З.Є.Шершньової. Однак питання його впровадження ще не посіли належного місця в сільськогосподарських підприємствах, ряд проблем залишаються малодослідженими. Зокрема це питання вибору стратегії, впровадження інновацій, співпраця з науковими установами.

Цілі статті. Наявність дискусійних проблем, а також об'єктивна необхідність визначення головних чинників ефективного здійснення інноваційної діяльності у сільському господарстві обумовили вибір теми дослідження. Метою дослідження є аналіз та обґрунтування шляхів підвищення ефективності прийняття інноваційних рішень в аграрних підприємствах Миргородського району на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. З огляду на нинішню ситуацію при обставинах, коли більшість малих, середніх і навіть великих підприємств відчувають тимчасові труднощі, звичайні стандартні інструменти планування вже не допомагають. Тому актуальним постає питання про застосування стратегічного планування інновацій.

З метою виявлення ставлення керівників до функції стратегічного планування інновацій, практики використання його елементів, а також обсягів застосування наукових досягнень та вивчення попиту на науково-консультаційне обслуговування з 2007 року нами проводилися анкетні опитування сільськогосподарських виробників різних форм власності Миргородського району Полтавської області. Так серед них кількість державних налічує 3 (15,0%) підприємства, 17 (85,0%) – приватної форми власності.

Проведений аналіз показав, що в усіх підприємствах ведеться оперативне планування на 1 рік і в жодному з них не застосовується стратегічне планування, лише існують деякі його елементи. 75,0% опитаних взагалі вважають його недоцільним, зазначаючи, що основною перешкодою є мінливість зовнішнього середовища; друга причина пов'язана з проблемою забезпечення фінансовими, інформаційними, матеріальними, та інтелектуальними ресурсами, а також наявності “бар'єру” у керівників підприємств щодо інновацій. Адже процес стратегічного планування дуже складний. Тому деяким підприємствам, навіть при бажанні, дійсно досить важко організувати цю систему із-за недостатнього потенціалу, зокрема відсутності відповідних спеціалістів. Тільки 25,0% (крупні формування) більшою мірою схильні до необхідності розробки стратегії та організації стратегічного планування.

Великі компанії можуть собі дозволити значні витрати з формування стратегічного плану: тримати власні маркетингові управління, звертатись в авторитетні наукові центри, консалтингові компанії, сплачувати послуги міжнародних аудиторів, тощо. Окрім цього у великих корпораціях значно більше можливостей лобювати свої стратегічні інтереси в різних структурах державної влади. Специфіка економіки України, в свою чергу також викликає певні обмеження на використання підприємствами технологій стратегічного планування [3,с.8].

Звертає увагу те, що за оцінкою керівників більшість підприємств, мають недостатньо високий імідж. На жаль, за останні три роки близько 40% аграрних підприємств Миргородського району є збитковими і вимушені вживати стратегію скорочення діяльності. Це проявляється:

* Науковий керівник д.е.н., професор, академік УААН М.Ф. Кропивко.

- в процесі скорочення чи ліквідації нерентабельних галузей (галузь тваринництва) - в 2009 році лише 60% підприємств займалися тваринництвом;
- у вимушеній жорсткій економії витрат. Так до мінімуму зведено багатьма підприємствами витрати на захист рослин та тварин, на придбання техніки, мінеральні добрива. Це все приводить до того, що ґрунт руйнується, знижується врожайність культур і продуктивність тварин.

На запитання «Виберіть найприйнятнішу стратегію для Вашого підприємства» (рис. 1) більша частина респондентів (70,0%) обрала стратегію зростання, як найбільш прийнятну, хоча і найбільш ризиковану в порівнянні з іншими. Це свідчить про намір керівників розширювати масштаби діяльності.

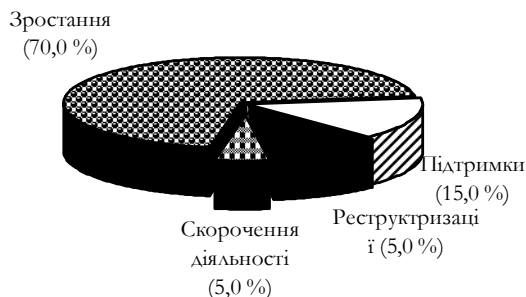

Рис.1. Найприйнятніші стратегії для підприємств Миргородського району

Становить інтерес те, що стратегію скорочення діяльності вибрало лише одне мале підприємство (5,0%), що зумовлено його фінансовим становищем, ліквідувати свою діяльність на сьогодні ніхто не планує.

Так як основою стратегічного планування є аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, то в анкеті було передбачено запитання даного характеру. Так за результатами анкетування було виявлено, що більшість підприємств (80,0%) здійснює аналіз внутрішнього середовища. Керівники отримують інформацію від головних спеціалістів про слабкі та сильні сторони підприємства. Стосовно вивчення зовнішнього середовища, то в усіх підприємствах приділяється значна увага таким факторам як конкуренти, постачальники та споживачі.

Також можна відмітити той факт, що серед підприємств які займаються виробництвом продукції як рослинництва так і тваринництва, жодне не має відділу маркетингу, в той час як в крупних вужкоспеціалізованих підприємствах такі відділи створені.

Аналізовані підприємства на 60% забезпечені комп'ютерами, в 40% з них є Інтернет. Серед них лише ТОВ "Агротех-Гарантія", ТОВ Укрлатагро та державні складають розширені бізнес-плани, всі інші при необхідності отримання коштів для інвестиційного проекту. Технологічні карти складають 30,0% підприємств, що пояснюють постійним зростанням цін на паливно-мастильні матеріали та посадковий матеріал.

Беручи до уваги те, що ще одним із завдань проведених опитувань є аналіз застосування інновацій сільськогосподарськими виробниками, респондентам пропонувалось назвати заходи, які вони в останні 2-3 роки здійснювали для підвищення рівня конкурентоспроможності. Серед таких заходів 45,0% назвали впровадження нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур, 35,0% – придбання високопродуктивної нової техніки, і лише 20,0% – впровадження інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур. Отже, не всі сільськогосподарські виробники усвідомлюють, що нові сорти вимагають дотримання певних технологій. Тому потрібне постійне науково-консультаційне забезпечення агропромислового виробництва.

Аналіз тривалості застосування інновацій сільськогосподарськими виробниками Миргородського району свідчить, що лише 40,0% опитуваних впроваджують їх тривалий час (понад 10 років). Значна частина сільськогосподарських підприємств (50,0%), використовують наукові досягнення у виробництві на протязі останніх 5-8 років. Лише двоє підприємств (10,0%) протягом останніх 2-3 років тільки починає впроваджувати наукові досягнення.

У досліджуваній групі сільськогосподарських підприємств Миргородського району переважали інновації організаційного характеру. Вони стосувалися різних аспектів підприємств – від структурно-власницьких перетворень через реструктуризаційні заходи і організаційні зміни (в основному характер одиничного випадку – створення ТОВ, СТОВ, філій холдингів, корпорації "Приват-Агро" і ін.) до змін, направлених на створення та збільшення ефективності систем, що функціонують у підприємствах. Технічні інновації застосовували передусім приватні малі та середні фірми.

Мотиви використовувати наукові досягнення всіх сільськогосподарських підприємств Миргородського району можна виділити в такі групи: підвищити виробничі показники, утриматись на ринку і адаптуватись до його умов (домінували організаційні інновації), покращення фінансово-економічного стану, підвищити конкурентоспроможність (якість), покращити асортимент і рівень послуг (в основному технічні інновації), але при цьому не було зазначено мотив проведення природоохоронних заходів.

Сільськогосподарські дорадчі служби допомагають сільському населенню та товаровиробникам овоїти й ефективно використовувати методи прибуткового господарювання, впроваджувати нові сучасні технології, надають послуги з питань маркетингу, менеджменту, соціального розвитку села, розв'язують проблеми зайнятості правового навчання сільського населення, сприяють створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, кредитних спілок, громадських організацій та інших несільськогосподарських видів підприємств [2,с.18]. Нові рішення майже в усіх підприємствах Миргородського району реалізовувалися на основі співпраці з науковими установами та дорадчою службою. Але в Полтавській області ще досить слабо розвинута дорадча служба, що інколи негативно впливає на правильну та швидку поінформованість сільськогосподарських товаровиробників.

Зважаючи на те, що ціни формує ринок, держава повинна контролювати, щоб вигоду від реалізації сільськогосподарської продукції в першу чергу отримували її виробники. Проте за нинішньої ситуації сільське господарство є донором для фінансово-спекулятивних та посередницьких структур, а вимивання фінансових ресурсів аграріїв відбувається через диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію [1]. Можливим стратегічним виходом з цього є вертикальна диверсифікація, адже тільки незначна кількість сільськогосподарських підприємств Миргородського району займається переробкою своєї продукції (олійниці, мініпекарні, млини) і лише виключно для задоволення населення села та власних потреб, чільне місце в інноваційному розвитку повинна зайняти стратегія інтеграції - створення кооперативів, кластерів.

Висновки. Миргородський район протягом тривалого часу розвивався екстенсивними методами – прийшов час повністю їх замінити на інноваційні, які дозволять раціонально використовувати ресурси та підвищити прибутковість. Отже, орієнтуючись на довгострокову перспективу в час розвитку бізнес-середовища, що характеризується підвищеною складністю, рухливістю і невизначеністю, є актуальним і необхідним просування в практику діяльності стратегічного планування.

Література.

1 Впровадження наукових досліджень – основа розвитку високоефективного агропромислового виробництва України: [Електронний ресурс] / Томашина Г.П. // Вісник Степу. – 2009. – Вип.6. – с.239-248. – Режим доступу до статті: <http://agronauka.com.ua/content/view/full/121/30>

2. Кропивко М.Ф. Організаційні форми впровадження інновацій в агропромислове виробництво з використанням потенціалу аграрної науки / М.Ф. Кропивко, Т.С. Орлова // Економіка АПК. – 2007. – №7. – С.11-18.

3. Пан Л. Обґрунтування необхідності стратегічного планування на вітчизняних підприємствах / Л.Пан // Економіка. – 2003. – №10. – С.8-11.